

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

2016

Miloslava Sanderová

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Sekularizace a vznik nových náboženství ve 20. století

2016

Miloslava Sanderová

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra filozofie

Studijní program Humanitní studia

Studijní obor Humanistika

Bakalářská práce

Sekularizace a vznik nových náboženství ve 20. století

Miloslava Sanderová

Vedoucí práce:

Mgr. et Bc. Dagmar Demjančuková, Csc.

Katedra filozofie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Konzultant:

Mgr. et Bc. Dagmar Demjančuková, Csc.

Katedra filozofie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2016

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen z uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2016

1	ÚVOD.....	6
2	NÁBOŽENSTVÍ A VÍRA.....	7
3	SEKULARIZACE.....	10
3.1	Společnost a stát.....	11
3.2	Sociologické teorie.....	15
3.3	Milníky 20. století.....	21
4	VÝZKUM.....	24
5	NOVÁ NÁBOŽENSTVÍ.....	26
5.1	Scientologická církev.....	30
5.2	Hnutí Nového věku.....	31
5.3	Čínská náboženství.....	33
5.4	Transcendentální meditace.....	34
6	ZÁVĚR.....	35
7	BIBLIOGRAFIE.....	37
8	RESUMÉ.....	39
9	PŘÍLOHY.....	40

1 ÚVOD

Cílem mé práce je představit člověka žijícího ve 20. století z pohledu jeho vztahu k náboženství. Sekularizace, jako pozvolný proces mizení náboženství z veřejného prostoru, musela mít nějaký prvotní impuls. Co bylo tou příčinou, že se náboženství stalo v mnoha zemích světa tak nedůležité? Člověk má určitě nějaký důvod, který ho vymezuje buď k víře, nebo ho naopak činí bezvěrcem. Nežádka také člověk zůstává ustrnutý někde uprostřed, nedokáže se přiklonit ani k jedné variantě. Důvodů, proč to tak cítí, může být celá řada. Otázkou je, jestli a případně proč některý z důvodů převažuje. V této práci se pokusím tyto důvody zjistit. S odpovědí by měl pomoci i písemný anonymní dotazník. Ten se bude ptát určitého množství respondentů právě po důvodech, které stojí za jejich případným ateismem. Součástí náboženského rozměru nejen 20. století je i vznik nových náboženských hnutí. Práce představí několik z nich, pokusí se zjistit důvody věřících k příklonu k těmto novým náboženstvím, a bude zjišťovat možné souvislosti právě se sekularizací.

2 NÁBOŽENSTVÍ A VÍRA

Na světě žije v současnosti 7 miliard a více než 415 milionů lidí. Většina populace na světě vyznává nějaké náboženství. Nejrozšířenějším náboženstvím je křesťanství. Počty jeho stoupců se odhadují na 1,5 miliardy.¹ Dalším velkým náboženstvím je islám, má zhruba 1,2 miliardy věřících.² Početnou skupinou také jsou indická náboženství, hinduismus a buddhismus. Jen u hinduismu odhady hovoří o 700 milionech přívrženců. Hojně jsou zastoupena i čínská náboženství. Patří sem například taoismus společně s konfucianismem.³ A nemůžeme nezmínit také judaismus, který má ve světě také své nezměnitelné místo.

Uvedené počty věřících jsou pouze hrubé odhady, množství vyznavačů jednotlivých náboženství se mění v závislosti na základním přirozeném běhu života, natalitě a mortalitě. Hlavní důvod hrubých odhadů je ale ten, že není možné dotázat se každého člověka na světě, jestli a v co věří. Hlavně v rozvojových zemích je zřejmě veškeré zkoumání po víře poměrně problematické. Ne jen kvůli těžko přístupným místům, hlavně to ale není úplně možné finančně a organizačně.

Vyspělé státy samozřejmě mají možnosti, jak vědecky a systematicky zpracovat jakákoliv potřebná data, a také se to mohutně děje. Mají prostředky, jsou schopny si na výzkumy vyhradit dostatek financí, a mají také chuť do takových projektů oproti rozvojovým zemím. Hlavním úkolem tamějších států je obyvatelstvu zajistit prostředky k obživě, základní zdravotní péči, vzdělání a bezpečí, a ne mu nabízet časté dotazníky a anketní lístky sloužící ke zjištění čehokoliv, nejen náboženských preferencí obyvatel, potažmo vlivu státních zřízení na vývoj religiozity obyvatel.

Vyspělé státy si tedy poměrně „jednoduše“ mohou zjistit, jak je to s vírou u jejich obyvatel. V České republice je takovýmto ukazatelem sčítání lidu, kdy občané mohou vyplnit i kolonku s dotazem právě na víru. V roce 1991 bylo zaznamenáno Českým statistickým úřadem 10 302 215 obyvatel, z toho jich bylo 4 523 734 věřících, k římskokatolickému náboženství se přihlásilo 4 021 385 osob. Při sčítání obyvatel v roce 2001, které zaznamenalo 10 230 060 obyvatel, bylo 3 288 088 věřících, z toho

---

¹ Zdeněk Vojtíšek, *Encyklopedie náboženských směrů v České republice*, Praha, 2004, s. 20

² Tamtéž, s. 301

³ Tamtéž, s. 315

2 740 780 se přihlásilo k římskokatolickému vyznání. V roce 2011 Český statistický úřad zaznamenal 10 436 560 obyvatel, k nějaké víře se přihlásilo 2 168 952 obyvatel, z toho římskokatolických věřících bylo 1 082 463. Pokud pomineme fakt, že sčítání lidu v sobě může nést určité záludnosti v podobě zkreslených dat, máme přesto ale celkem uspokojivé informace. Přehlednější fakta přináší graf v příloze č. 1.⁴

Z grafu je zřejmé, že počty věřících lidí klesají. Příčinou poklesu může být neochota dotazovaných poskytovat tato data. Graf totiž ukazuje, že v roce 2011 přes 4.5 milionu lidí nebylo z nějakého důvodu ochotno odpovědět. Někteří samozřejmě nemohou odpovědět kvůli nějakému handicapu, nebo věku a také kvůli dalším omezením. Možné je také, že nevědí, jak to s jejich vírou vlastně je. Jejich víra může být takového rázu, že jim je sice cizí tradiční představa náboženství a církve jako instituce, ale přesto mají vztah k něčemu nevysvětlitelnému, co cítí jako přesah osobních zkušeností, ve kterých žijí. Toto se zdá býti velmi rozšířeným názorem.

V knize *Dějiny přemýšlení o náboženství* od Věry Tydlitátové se právě na toto téma píše: „*Mnoho vědců nebo racionálně uvažujících myslitelů se blížilo pojetí víry, které se značně odklání od tradičního pojetí, ale umožňuje zůstat na pozici velmi vroucího osobního vztahu k transcendentální zkušenosti.*“⁵ Pohled těchto vědců na víru je tedy spíše panteistický. Podobný názor měl například i Albert Einstein: „*Hluboký přírodovědec musí mít určitý náboženský cit, protože si nedovede představit, že by ony neobyčejně jemné souvislosti, které odhaluje, promýšlel poprvé sám. V nepochopitelném vesmíru se projevuje nesmírný převažující rozum.*“⁶

Tento názor by se dal považovat za vcelku rozšířený i mezi „nevědci“. Pokud budeme s někým hovořit o náboženství, a budeme chtít zjistit jeho názor, je velmi pravděpodobné, že nám odpoví, že neví, že snad možná „něco“ je, možná není. Bude jednoduše vyhýbavý se striktní odpovědí. Občasné zakolísání věřících ovšem není jen záležitost naší zeměpisné polohy, toto jde napříč celým náboženským světem.

Jak se píše v knize *Náboženství a moderní společnost*: „*S procesy, které podřívají věrnost určitému souboru domněnek o nadpřirozeném, se ve skutečnosti*

---

⁴ Český statistický úřad [online], [cit. 2016-03-02]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/scitani-lidu-domu-a-bytu>

⁵ Věra Tydlitátová, *Dějiny přemýšlení o náboženství a víře*, Plzeň, s. 105

⁶ Časopis Milujte se, 12/2010, str. 37., dostupné online na www.milujte-se.cz

*setkáme v každé společnosti, včetně té nejjednodušší.*⁷ Člověk, který není jednoznačně přikloněn k jednomu z náboženských pólů, které představují víru a ateismus, pak samozřejmě tápe. Ale mnozí, i když zakolísají, se znovu k víře vrátí. Víra totiž představuje tak mocnou sílu, že úplně ji odvrhnout, a zůstat zcela sám, je pro většinu lidí nepředstavitelné. *„Člověk, který je v kontaktu se svým bohem, není pouze člověkem, který vidí nové pravdy, nevěřícímu nepřístupné, je to zároveň člověk, který více může. Cítí se mnohem silnější na to, aby čelil obtížím a překonával je. Cítí se povznesen nad lidské utrpení, protože se povznesl nad svou lidskou přirozenost. Považuje se za toho, kdo byl zachráněn před zlem, ať už si toho zlo představuje jakkoliv. Prvním článkem každé náboženské víry je víra v její spásnou moc. Jinak by totiž tak jednoduchá myšlenka nemohla mít takovou sílu.*⁸

Na niterné důvody člověka, které ho vedou k nějakému postoji ohledně víry, může mít vliv i stát, a celé fungování společnosti. Víra člověka by mohla být do jisté míry, možná i z velké většiny určena typem společnosti působící na něj od narození. Je všeobecně známý fakt, že v západní společnosti je nejrozšířenějším typem náboženství křesťanství. Pokud potkáme člověka, o kterém se dozvíme, že je Evropan, nebo ještě lépe, že to je Čech, tak jako my, a on nám sdělí, že je taoista, nebo že vyznává islám, překvapí nás to, určitě alespoň trochu. Taoismus asi méně, poněvadž to je náboženství bez boha, jeho základem jsou meditační praktiky, velkou roli v něm hraje etické chování a jednání, jako cesta k harmonii člověka s vesmírem. Bude to pro nás jen člověk toužící po symbióze.

Ale u „našeho“ člověka, vyznávajícího islám, nás možná napadne: “Kde probůh vzal Alláha? Jak k němu přišel? Vždyť ten je tak daleko.” Zřejmě budou lidé, kteří tuto informaci přijmou se stoickým klidem. Ale to budou spíše výjimky. Mysl obyčejného člověka se s velkou pravděpodobností nad vidinou českého občana vyznávajícího islám pozastaví. Můžeme tedy říci, že představa křesťanského boha je v západní společnosti velmi rozšířená a zásadní.

---

⁷ Dušan Lužný, *Náboženství a moderní společnost*, Brno 1999, s. 93

⁸ Émile Durkheim, *Elementární formy náboženského života*, Praha, 2002, s. 450

3 SEKULARIZACE

Termínem sekularizace se do poloviny devatenáctého století označoval proces, kdy církevní pozemky přešly do necírkevního vlastnictví. Stalo se to například v době Francouzské revoluce nebo náboženské reformace. Také se tímto slovem označoval odchod kněží, jeptišek a mnichů z řádů.⁹ „*Pak se však začal užívat v širším smyslu. Poprvé jej tak podle všeho použil historik W. E. H. Lecky, který roku 1865 mluvil o ‚všeobecné sekularizaci evropského ducha‘ a zejména o ‚sekularizaci politiky.‘*“¹⁰

Jinými slovy církve a zbožnost se začala, nutno dodat, že jen v některých společnostech, vytrácet. Církev a božské atributy přestaly být pro některé společnosti relevantní. Společnost, to je politika, ekonomika, etika, umění, a další oblasti, které charakterizují nějaké společenství lidí. A v některých společnostech je fakt sekularizace, a budme konkrétnější, je to hlavně západní Evropa (na kterou se zaměříme později), velmi markantní.¹¹

---

⁹ Hugh McLeod, *Sekularizace v západní Evropě (1848-1914)*, Brno, 2008, s. 9

¹⁰ Tamtéž, s. 9

¹¹ Grace Davieová, *Výjimečný případ Evropa*, Brno 2009, s. 9-12

3.1 Společnost a stát

Člověk je tedy provázán se společností, jeho život je určován mnohými společenskými skutečnostmi. Je z velké části determinován okolnostmi svého života. Historickou dobou, do které se narodil, a životními podmínkami, ve kterých celý život žije. A tyto podmínky vytváří společnost, konkrétně státní zřízení a z velké části její dějiny. Se zajímavou teorií, jak doba změnila nejen vnímání pohledu na náboženství, ale celý koncept náboženství, a jeho reorganizaci, přišel Robert N. Bellah, kterému dává se své knize prostor Dušan Lužný. Jeho koncept náboženské evoluce vyvolal velkou pozornost.¹²

Rozdělil evoluci na 4 etapy, kdy první představuje primitivní náboženství. Náboženský systém je v tomto stupni založen na mytologii, pracuje se symboly. Bůh zde ještě není uctíván, člověk se ztotožňuje s mytickými bytostmi. Nemá žádnou organizaci. Náboženství zde posiluje sociální solidaritu, náboženské role se mísí s jinými rolemi, slouží jako ukazatel norem chování pro mladší generace.¹³

Druhou fází je starověké náboženství, to je náboženství, které můžeme najít v Africe, Polynésii a dále to jsou raná náboženství starověkého Předního východu, Indie a Číny. Základním znakem je zde vznik nějakého božského kultu s komplexem bohů. Nalezneme v nich již kněze, bohoslužby a také oběti. Mytologie přetrvává, bytosti zde mají již větší moc, jsou zbožštěny. Náboženství je stále monistické, připouští jen jeden svět, jeden princip. Jedinec i společnost jsou zde součástí univerza a od něj jsou odvozeny sociální struktury. Společnost je založena na dvoutřídním systému, kdy tu vyšší představují politika a vojsko, které mají také vyšší náboženský statut.¹⁴

Třetí fází jsou historická náboženství, odlišujícím znakem od předešlých je transcendentalismus. Zde již není jediný princip, nýbrž představa dvou ontologicky rozdílných sfér, empirické a božské. Empirický, tedy lidský svět má menší hodnotu, než ten, který jej přesahuje. Vzniká tak myšlenka spásy, jako cíle pozemského snažení, kterou má být překonána právě nedokonalost pozemská. Důležitým se stává ten

---

¹² Dušan Lužný, *Náboženství a moderní společnost*, Brno, 1999, s. 96

¹³ Tamtéž, s. 96

¹⁴ Tamtéž, s. 97

božský svět, ten pozemský přestává být zásadním, je odmítnut. Je jen jediný bůh, který není mytologizován. Člověk zde již není jako člen nějakého klanu, kmene, ale představuje zde jedinečnou osobnost schopnou své spásy.¹⁵

Není zde již dvoutřídní společnost, ale jsou zde čtyři společenské třídy, které tvoří základ společenské struktury všech civilizací v historii až do dnešní doby. Je to politicko-vojenská elita, kulturně-náboženská elita, třída venkovského obyvatelstva, s nižším sociálním statutem, a zbývá třída městského obyvatelstva s vyšším statutem. Je zde patrný rozvoj náboženských organizací. Dochází tedy k rozštěpení třídy nábožensko-politické, jak ji známe z druhé vlny evoluce. Každá z nich má nyní svou třídu. Náboženská elita odvozuje svou moc s odkazem na vazbu na vyšší skutečnosti. Svou moc si ovšem nárokují i moc světská. Dochází tak ke konfliktům mezi panovníky světskými a hlavními představiteli náboženství. V tomto stadiu náboženské evoluce dostává náboženství novou roli, a tou je živná půda ideologii pro různé rebely a hnutí usilujících o reformaci. Náboženství ale stále plní funkci legitimizace a posilování existujícího sociálního řádu.¹⁶

Poslední fází náboženské evoluce, ve které se hroubí dualismus, který charakterizuje historická náboženství, je moderní náboženství. Dualistická struktura je nahrazena strukturou pluralistickou. Jediný princip ve vnímání světa na počátku byl vystřídán mnohostí pohledů. Svět je v tomto stadiu světem nekonečným možností. Žádná ze skupin tedy již nemá náboženský monopol, aby byla symbolem vztahu člověka k nejzazším podmínkám jeho existence jako jedinou možnou pravdou. Člověk může již zcela volně hledat svůj vztah k bohu, může a nemusí být členem nějakého náboženského uskupení. Může z něj také volně vystoupit, a vstoupit do jiného. To nové lidské Já je vícerozměrné, volně se přetvářející, mající svůj vlastní význam, nezávislé na ničem. Bere svůj osud do vlastních rukou, a je za ně také plně odpovědné.¹⁷

„Stadia náboženské evoluce chápe Bellah jako teoretické ideální typy a tvrdí, že každé z vymezených stadií představuje určitý stupeň v procesu osvobodování jedince a společnosti ze závislosti na prostředí. Každé vyšší stadium představuje nárůst

---

¹⁵ Dušan Lužný, *Náboženství a moderní společnost*, Brno, 1999, s. 97-98

¹⁶ Tamtéž, s. 97-98

¹⁷ Tamtéž, s. 96-99

*komplexnosti, otevřenosti a náchylnosti vůči změně.*¹⁸ Bellah ale odmítá zjednodušující představu, že moderní člověk je areligiózní. V moderní době vidí určitá pozitiva, ze kterých je patrná nová etapa evoluce lidských možností. Pro samotné lidstvo je náboženství stále formou obohacení.

Základním tématem Bellahových úvah o náboženství jsou obecné otázky individualismu a společenského celku. Má za to, a zřejmě právem, že je to klíčový problém moderní společnosti. V díle *Zvyky srdce* zpochybňuje zjednodušenou představu jednoznačného oddělení moderního státu a náboženství, kde poukázal na úlohu náboženství ve veřejném životě. Bellah zmiňuje Spojené státy, kde už po staletí trvá shoda náboženství a politiky.

*„Veřejný život Spojených států je podle Bellaha založen na určitých společných náboženských elementech, jež sehrály zásadní roli ve vývoji sociálních institucí a které doposud dodávají americkému životnímu stylu (včetně jeho politické roviny) náboženskou dimenzi. Tato veřejná náboženská dimenze je vyjadřována souhrnem věr, symbolů a rituálů, který Bellah navrhuje označovat jako americké občanské náboženství a které vyvolává silnou národní solidaritu a mobilizuje jedince a celou společnost k dosažení národních cílů.*¹⁹

Z uvedeného vyplývá, že proces vývoje lidského myšlení a s tím související evoluce náboženství, ovlivňuje vnímání jak samotného člověka, tak i celkové vnímání náboženství jako národního duchovního bohatství, a to skrze kolektivní mysl. Velmi záleží na dějinách každé země, kdy se její vztah k náboženství mění v závislosti na mnoha faktorech.

Zjednodušeně lze říci, že každá země, každé společenství má svou vlastní evoluci, svůj vývoj. Pak tedy může vzniknout ten fakt, že v současné moderní Evropě, dosáhla sekularizace svého maxima se všemi důsledky, které k ní patří. A mohly vzniknout právě takové Spojené státy, kde také došlo k odluce státu a církve, ale náboženství tam hraje stále velkou roli, a je velmi respektováno.

---

¹⁸ Lužný, s. 96

¹⁹ Lužný, s. 100-101

V Evropě je tendence posuzovat podle našeho stupně sekularizace a procesu „odnáboženštění“ ostatní země, nebo celé kontinenty. Máme za to, že pokud je nějaká země moderní, nutně na tom musí být tak jako my.²⁰ Evropu jako reprezentanta sekularizace popsala Grace Davieová ve své knize: „*Evropané nepochybují, že poměrně silná empirická souvislost mezi modernizací a sekularizací, která je v evropském historickém vývoji zřejmá, musí se nutně projevit i jinde. Odtud pak plyne jejich přesvědčení, jak se svět modernizuje, nutně se bude i sekularizovat.*“²¹ I ona ale vzápětí poukazuje na fakt, že toto se nutně neděje. Jako příklad udává mezi jinými právě již zmiňované Spojené státy, které jsou nejrozvinutější zemí na světě, ale přesto tam náboženství zdaleka není mrtvou záležitostí.²²

Na Spojené státy poukazuje i Dana Hamplová ve své knize *Náboženství v české společnosti na prahu 3. tisíciletí*. Modernizace tam dle ní nevedla k úpadku náboženského cítění, ale právě naopak. Návštěvnost bohoslužeb a počty členů církví se za posledních 200 let zvýšily. Podle ní tedy sociology dříve prezentovaný vztah mezi modernizací, rozvoji moderní vědy a ústupem náboženského přesvědčení není tak docela zřejmý.²³ „*Tvrzení, že modernizace a rozvoj moderní vědy přinesou ústup náboženských přesvědčení a že náboženství postupně přestane ovlivňovat sociální život a politiku, se však v soudobých sociálních vědách setkává se stále větší kritikou, a to nejen mezi ‚malou klikou amerických sociologů se zhoubným vlivem‘. Pokud totiž badatelé věnující se náboženství nacházeli ještě před několika desetiletími pro sekularizační tezi celou řadu důkazů, v dnešní době to tak již docela neplatí. Naopak, spíš se zdá, že jsme svědky ‚Boží pomsty‘ a že svět nikdy nebyl horlivější, než je tomu dnes. V sociologii se proto stále častěji hovoří o procesu desekularizace, postsekulárním věku či o deprivatizaci náboženství a o návratu náboženství do veřejného prostoru.*“²⁴

---

²⁰ Grace Davieová, *Výjimečný případ Evropa*, Brno, 2009, s. 10

²¹ Tamtéž, s. 10

²² Tamtéž, s. 10

²³ Dana Hamplová, *Náboženství v české společnosti na prahu 3. tisíciletí*, Praha, 2013 s. 12

²⁴ Tamtéž, s. 11-12

3.2 Sociologické teorie

Anthony Giddens ve své knize *Sociologie* představuje názory tří sociologů, de facto průkopníků sociologie, Karla Marxe, Emila Durkheima, a Maxe Webera. Všichni tři byli nevěřící a shodně se domnívali, že význam náboženství bude v moderní době upadat a že náboženství je v zásadě iluzí. „*Stoupenčí té či oné víry sice mohou být přesvědčeni o správnosti svých názorů a rituálů, ale – jak soudili Marx, Durkheim a Weber – už sama rozmanitost existujících náboženství a jejich zjevná vazba na různé typy společnosti tyto nároky zpochybňují. Je zřejmé, že pokud se někdo přijde na svět v australském kmeni lovců a sběračů, budou mu dána do vínku jiná náboženská přesvědčení než tomu, kdo se narodil v indické kastovní společnosti nebo ve středověké Evropě.*“²⁵

Na Marxovy názory měl velký vliv Ludwig Feuerbach, podle kterého je náboženství souhrn a hodnot, které si lidé sami vytvořili v průběhu svého kulturního vývoje. „*Vytváření bohů či nadpřirozených sil nezávislých na lidech je podle něj projevem odcizení.*“²⁶ Pokud si lidé uvědomí fakt odcizení, může to dle Feuerbacha být velmi přínosné. Lidé jsou totiž přesvědčeni o své nedokonalosti, a dokonalost připisují jen něčemu nadpřirozenému. Feuerbach byl však přesvědčen, že v lidech se skrývá ohromný zdroj dobra a lásky, a že mohou sami rozhodovat o svých životech a že pokud lidé pochopí a začnou s těmito zdroji pracovat, pochopí jejich skutečnou povahu.²⁷

Marx souhlasil s Feuerbachovou tezí o odcizení. „*Považoval náboženství za citlivé místo v bezcitném světě, za útočiště před krutou realitou.*“²⁸ Měl za to, že náboženství, tak jak ho doposud lidé znali, zcela jistě zanikne. Ne proto, že hodnoty a ideály, které jsou připisovány bohu, jsou špatné, ale protože lidé začnou sami realizovat tyto hodnoty ke zlepšení jejich údělu v reálném světě.

Marx jako tvůrce výroku: „*Náboženství je opium lidstva*“ byl přesvědčen, že náboženství je ideologií: „*Nabádá ke smíření s nespravedlností a křivdami v tomto životě a odvádí od nich pozornost příslibem lepšího, příštího světa. Náboženské názory*

---

²⁵ Anthony Giddens, *Sociologie*, Praha, 1999, s. 420

²⁶ Tamtéž, s. 420

²⁷ Tamtéž, s. 420

²⁸ Tamtéž, s. 420

*a hodnoty často ospravedlňují majetkovou a mocenskou nerovnost, a učí lidi tomu, aby byli pokorní a neodporovali útlaku.*²⁹ Oproti Feuerbachově tezi, který tvrdil, že být odcizený patří k lidské přirozenosti, Marx vysvětluje odcizení jako dílo kapitalismu, které člověku odebralo pocit uspokojení z vlastní práce. „*Kapitalistické ekonomiky se chápou jiného projevu našeho přirozeného lidství - naší tvořivé práce - a stejně nepřirozeně ji převádí v materiální objekt, v cosi, co je prodáváno, kupováno a vlastněno jinými.*“³⁰ A to samozřejmě hlavně těmi bohatými.

Vydělané peníze neodpovídají energii, kterou člověk při práci vynaloží, a člověk je přes svou ohromnou píli přesto odsouzen k chudobě. Cítí, že je zneužíván, vykořisťován, má pocity křivdy, trápí se. Dochází pak k pocitu odcizení se světskému principu a člověk se uchyluje k Bohu jako své spáse.³¹

Emile Durkheim na rozdíl od Karla Marxe nepovažoval náboženství jako protiváhu proti nespravedlivostem světa. Nespojoval ho s majetkovou a mocenskou nerovností, měl za to, že ztělesňuje společnost a její instituce jako celek. Ve své knize *Elementární formy náboženského života* zkoumal dle něj nejelementárnější formu náboženství, totemismus. Totem byl posvátný, stal se předmětem uctívání. Symbolizoval zvíře či rostlinu, kterým dodával aureolu posvátnosti. Totemem zpodobněná zvířata nebo rostliny byli ostře odlišené od ostatních zvířat a rostlin. Bylo zakázáno tato zvířata lovit a jíst, s výjimkou rituálních příležitostí. Důvod posvátnosti byl dle Durkheima fakt, že totem symbolizoval ústřední hodnoty a ideály komunity. Durkheim zdůrazňoval, že podstatou náboženství není jen víra samotná. Neodmyslitelně k ní patří ceremonie a rituály, při nichž se vyznavači těch náboženství setkávají. Při nich je člověk povznesen do vyšší sféry, která je jinak připisována totemům či bohům. Ve skutečnosti jsou tyto síly projevem kolektivního působení na jedince. Durkheim byl přesvědčen, že toto náboženství obsahuje nejcharakterističtější prvky náboženského života.³²

„Přestože náboženský systém, který jsme studovali, je velmi jednoduchý, naši jsme v něm všechny velké myšlenky i hlavní rituální postoje, s nimiž se setkáváme

---

²⁹ Anthony Giddens, *Sociologie*, Praha, 1999, s. 420

³⁰ Daniel L. Pals, *Osm teorií náboženství*, Praha, 2015, s. 183

³¹ Giddens, s. 420

³² Giddens, s. 421

v základu i těch nejrozvinutějších náboženství: rozdělení věci na posvátné a profánní, pojmy duše, ducha, mytické postavy národního, a dokonce i nadnárodního božstva, negativní kult a asketické praktiky, jež jsou jeho krajním projevem, obřady obětování a přijímání, imitativní rituály, smírčí rituály – nic podstatného v něm skutečně nechybí. Můžeme se tedy domnívat, že výsledky, k nimž jsme dospěli, neplatí výhradně pro totemismus, ale mohou nám pomoci pochopit, co je náboženství jako takové.³³ Díky rozvoji moderní společnosti se vliv náboženství zmenšuje. Rituály již nehrají v životě jedince takovou roli jako dříve. Durkheim souhlasil s Marxem, že uctívání bohů v původní podobě pomalu mizí. Ale rituály stále existují, byť se začíná jejich podoba měnit. Neboť i moderní společnosti potřebují někde projevit svou soudržnost. Náboženství dle Durkheima bude pokračovat, jen jeho podoba se zřejmě změní.³⁴

Max Weber studoval náboženství, oproti Marxovi nebo Durkheimovi, v celosvětovém měřítku. Velmi podrobně se zajímal o náboženství s největšími počty věřících. Studoval hinduismus, buddhismus, taoismus, a velmi důkladně analyzoval křesťanství. Tvrdil, že náboženství, konkrétně protestantismus, může být hnací silou velkých sociálních transformací. Protestanti byli zdrojem prvních kapitalistických názorů. Prvními podnikateli byli dle Webera kalvinisté, jež motivovala touha po hmotném úspěchu. Kalvinisté měli za to, že úspěch je projevem boží přízně. Tato jejich touha proměněná ve skutečný úspěch napomohla Západu k jeho ekonomickému rozmachu.³⁵

Tohoto spojení se všímá i Robert Bellah, a to v kontextu se Spojenými státy. „Náboženství je v tomto přístupu totožné s bohatstvím a s podnikáním, a to nejen bohatstvím jedince, nýbrž celého národa. Světský úspěch je vnímán jako doklad mravních ctností a boží přízně.“³⁶ Max Weber pak zaměřil svou pozornost na východní náboženství. Ta podle něj představovala nepřekonatelnou bariéru pro rozvoj průmyslového kapitálu, než jaký se rozvinul na Západě. Východní národy přijaly tedy jen jiná hodnotová měřítka, než ty západní.³⁷

---

³³ Émile Durkheim, *Elementární formy náboženského života*, Praha, 2002, s. 449

³⁴ Giddens, s. 421-422

³⁵ Giddens, s. 422-423

³⁶ Lužný, s. 105

³⁷ Giddens, s. 423

O jiném náhledu protestantismu na svět si všímá i Tomáš Masaryk ve své knize *Moderní člověk a náboženství*: „*Protestantismus je pozitivně bližší moderní vědě a filosofii než katolicismus; filosofie moderní je vůbec protestantská. I moderní sociální a politická správa životní, opírající se posud více a více o vědu, v zemích protestantských je pokročilejší. Není zejména náhodou, že národní hospodářství, ovládající dnes myslí všech politiků a sociálních myslitelů, je anglické, protestantské, tak jako průmysl a obchod je povýtce protestantský.*“³⁸

Mnozí kritici začali tvrdit, že to bude dáno sklonem protestantů k materialismu. Katolíkům byla přisouzena tím pádem větší míra spirituality. Weber toto ovšem zamítl, a poukázal na skutečnost, že ti nejvíce úspěšní obchodníci byli také nejzbožnější.³⁹ Jejich úspěšnost vysvětluje Weber větší mírou asketického chování. Pro protestanty, kteří následovali Kalvína a Luthera, nebyla středověká církev, respektive její systém se svými odpustky, sochami a zázraky ničím jiným než záplavou ďábelských pověr.⁴⁰

„*V důsledku toho zůstal řadový protestant bez obvyklých mechanismů, které konejší duši a přivádějí boží lásku k lidskému srdci. Zakoušel pouze hlubokou vnitřní úzkost duše, osamělé ve strachu před bohem, jenž v nejvyšším mystériu rozhoduje o osudu všech. Tato intenzivní osobní úzkost byla tak sužující, že kalvinističtí faráři v následujících generacích hledali způsob, jak nabídnout alespoň nějakou útěchu. Radili členům svých kongregací, aby žili na zemi tak, jak si žádá pravá víra- střídmě, šetrně a ukázněně; aby jakožto sluhové boží tvrdě pracovali na svých pozemských povinnostech, a tak sebe sama cele Bohu obětovali.*“⁴¹

V tomto kontextu nelze tedy opravdu protestanty „obvinit“ z nedostatku zbožnosti, ale právě naopak. Jejich píle a asketický život byl živěn vidinou Boha, který si to tak žádá a také po zásluze odmění. Protestantská etika se tedy z tohoto pohledu jeví jako živná půda pro vznik většího kapitálu.

---

³⁸ Tomáš Masaryk, *Moderní člověk a náboženství*, Praha, 2000, s. 133

³⁹ Pals, s. 216

⁴⁰ Tamtéž, s. 218-219

⁴¹ Tamtéž, s. 219

Anglický teolog John Wesley žijící v 18. století napsal: „*Jednoho se bojím: kde pořád přibývá bohatství, tam se stejnou měrou vytrácí obsah víry. Nevidím již, jak by bylo podle přirozené povahy věci možné, aby jakákoliv obroda pravé zbožnosti měla dlouhé trvání. Nábožnost musí nutně plodit pracovitost i spořivost; ty však nemohou nic jiného než vytvářet bohatství. Ale když roste bohatství, roste pýcha, vášně, světáctví ve všech podobách.*“⁴² Askeze se proměnila v požívačnost. „*Z náboženství zůstává forma, ale obsah se pomalu vytrácí.*“⁴³ Rozvinutý obchod moderních společností, který má základy v průmyslové revoluci, má tedy svou vinu na procesu sekularizace.

Dle Thomase O'Deye je pět druhů lidské činnosti, které měly vliv na sekularizaci, respektive racionalizaci myšlení lidí. A tím je právě obchod, práce, válka, vládnutí a věda. „*V tradičních společnostech bylo zboží podřízeno neekonomickým vztahům, přičemž hlavní roli zde hrálo především příbuzenství či další formy lidských organizací.*“⁴⁴

Tradiční sociální status byl nahrazen pracovní smlouvou. Racionální jednání, které je nutné pro tržní oblast, tedy způsobují desakralizaci tradičních lidských vztahů. Modernizace technologie výroby přinesla zásadní změny ve vztahu člověka k přírodě. Práce, jako zdroj úspěchu člověka, tedy nabízející se možnosti zbohatnutí, a pocit, že člověk může ovládat přírodní síly a přizpůsobit si je ke svému prospěchu, omezila ty faktory, které byly spjaty s funkcemi náboženství. Ani ve válce se člověk neomezil jen na svou obranu, nýbrž se musel naučit prosazovat sebe sama vůči svému okolí. Opět se musel naučit jednat jen sám za sebe, bůh mu byl jen myšlenkovou oporou, ale člověk tušil, že je sám, a jen jeho vůle a schopnosti mu mohou pomoci přežít.

Dalším odvětvím, který dle O'Deye přispěly k sekularizaci, jsou změny vládnutí a práva. Jak se přecházelo na širší politické jednotky (říše, státy), přidávaly se k tomu také nutnosti racionálního a koordinovaného řízení. Poslední vliv na proces sekularizace měla sféra intelektuálního bádání, zvláště věda.⁴⁵ „*V průběhu vývoje lidstva, došlo k situaci, kdy otázky vyskytující se ve všech kulturách světa (např. otázka*

---

⁴² Max Weber, *Autorita, etika a společnost*, Praha 1997, s. 261

⁴³ Tamtéž, s. 261

⁴⁴ Lužný, s. 71

⁴⁵ Lužný, s. 70-71

místa člověka ve světě, kosmogonické představy či různá pojetí lidské spásy), začaly být řešeny převážně racionalisticky. ⁴⁶

---

⁴⁶ Tamtéž, s. 71

3.3 Milníky 20. století

20. století bylo pro Evropu díky rozpadu Rakouského císařství, dvěma světovými válkami, a pak nástupem komunismu v některých zemích naplněné až po okraj převratnými událostmi. Války 20. století byly jednoznačně nejničivějšími válkami v celých dějinách. Do té doby se i velkých bitev zúčastnila jen „malá“ část obyvatelstva. Byli to bojující vojáci a pak civilisté, kteří se nacházeli poblíž dějiště bitev. Války ve dvacátém století ovšem mobilizovaly společnost jako celek. Bitvy „spotřebovaly“ životy sta milionů lidí, většina z nich vyhasla právě ve dvou světových válkách.⁴⁷

Pokud tedy vezmeme O'Deyeovu teorii o válce jako jednu z hlavních příčin sekularizace, můžeme říci, že kde byla válka, je sekularizace. Logicky tedy by se nabízelo tvrzení, že čím silnější válka, tím silnější sekularizace. Vezmeme tedy například válku ve Vietnamu, můžeme o ní říci, že byla velmi krutá, s ničivými dopady na obyvatelstvo. Nejhorší odhady počítají skoro se 4 miliony obětí.⁴⁸ Vietnam patří mezi země, kde je až 40% obyvatel bez jakéhokoliv vyznání, v České republice je to 39,7%.⁴⁹ Spolu s komunistickou stranou, která se svou ideologií dokázala vládnout více jak 40 let i u nás, jsou toto dva faktory, které spojují Vietnam s Českou republikou.⁵⁰

Další faktor podle O'Deye, který můžeme porovnat, je práce. Ve Vietnamu pracuje zhruba 70% populace v zemědělství.⁵¹ V České republice to byly ale v roce 2011 pouze necelá 3% procenta.⁵² Tento zjednodušený náhled by tedy příliš O'Deyově teorii neodpovídal. O modernizaci technologie výroby ve Vietnamu lze úspěšně pochybovat. Nemůžeme ani předpokládat zásadní změny vietnamských obyvatel ve vztahu k přírodě. Vždyť polovina ekonomicky aktivních v přírodě samé pracuje. Ve Vietnamu zřejmě nemají pocit, že nějak ovládají přírodní síly, spíše jsou s nimi

---

⁴⁷ Giddens, s. 354

⁴⁸ Rondo Cameron, *Stručné ekonomické dějiny světa*, Praha, 1996, s. 399- 423

⁴⁹ *Pražský hrad* [online], [cit. 2016-04-13]. Dostupné z: <https://www.hrad.cz/cs/ceska-republika/o-ceske-republice>

⁵⁰ *Ministerstvo zahraničních věcí* [online],[cit. 2016-04-13]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/asi/vietnam/

⁵¹ *Businessinfo* [online],[cit. 2016-04-13]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/vietnam-zakladni-charakteristika-teritoria-17971.html>

⁵² *Český statistický úřad* [online], [cit. 2016-04-13]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/souhrnna_data_o_ceske_republice

v symbióze. A přesto je tam 40% obyvatel bez vyznání. Zbývá tedy jediné komunismus, který tam stále vládne, a může mít vliv na jednání a smýšlení obyvatel. Na jejich ochotu přiznat jakoukoliv přichylnost k čemukoliv náboženskému.

Pokud se ale zaměříme opět na Evropu, a vezmeme dva státy, které měly podobné dějiny, a oba leží v Evropě, bude to Polsko a opět Česká republika. Nebudeme je poměřovat rozlohou, Česká Republika je oproti Polsku maličkou zemí, ale dějiny tyto země nasměrovaly stejným směrem. Válečné útrapy postihly obě země ve zhruba stejně velké míře. Komunistická ideologie šířila obě země také stejnou dobu. Přesto je tam 87% lidí římskokatolického vyznání a 7% tvoří jiná náboženství.⁵³ V jejich zemi se narodil papež Jan Pavel II, tato skutečnost by mohla na jejich religiozitu mít také svůj vliv.

Je vůbec možné striktně srovnávat náboženské cítění lidí? Nemůžeme přece říci, že člověk, který se hlásí k církvi je víc věřící, než člověk, který se nehlásí k žádné církvi. Kdo zhodnotí tu míru víry? Na víru přece nejsou žádné váhy, či jiná měřidla. Český národ je považován díky míře sekularizace jako jeden z nejateističtějších národů. Ale je vůbec možné se spokojit s obecnými teoriemi sekularizace?

„Teorie sekularizace, často označovaná jako sekularizační teze, se přes velké rozšíření stala v posledních dvou desetiletích cílem velké kritiky. Není sice mnoho pochyb o tom, že současná euro-americká společnost je založena na přiměřené odluce státu a církve, která způsobuje to, že lidé žijí relativně odloučení od přímé ‚interference‘ na straně náboženství a že si mohou vybrat mezi širokou nabídkou náboženství, aniž by při tom byli jakkoliv omezováni či pronásledováni. Otázkou ale je, zda právě toto je možné považovat za sekularizaci v tom smyslu, ve kterém je používána v kontextu tzv. sekularizační teze. Politická a mocenská odluka státu a církve (náboženství), stejně jako náboženská pluralita, nemusí nutně znamenat marginalizaci role náboženství ve společnosti, což koneckonců potvrzuje jisté náboženské oživení, které naše euro-americká společnost zakouší v posledních třiceti

---

⁵³Ministerstvo zahraničních věcí [online],[cit. 2016-04-13]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/polsko/

*letech. To, že nejde o žádné subjektivní tvrzení, dokazují četné empirické výzkumy, které si tohoto posunu všímají již od 70. let 20. století.*⁵⁴

Jedním z klíčových procesů modernizace dle sekularizačních tezí je strukturální diferenciacce. Jednotlivé složky sociálního systému v ní získaly svou autonomii, díky které mohou fungovat podle svých pravidel. V praxi to tedy znamená, že pravidla náboženství nemohou určovat pravidla školství, politiky, práva. Naopak to ovšem možné je, dominantními sociálními subsystemy jsou politika a ekonomika, jejichž pravidla jsou nadřazená ostatním.⁵⁵

Přední představitel strukturálního funkcionalismu Talcott Parsons považoval z hlediska vývoje těchto systémů za nejdůležitější jejich schopnost adaptace. Zdůrazňoval provázanost diferenciacce a adaptace. Vysoká míra diferenciacce jednoho ze systémů může ale způsobit následné problémy s adaptací.⁵⁶ Institucionalizace církví a jejich důvěryhodnost je určitým ukazatelem, nakolik se jim podařilo se adaptovat.

Například v České republice dle výzkumů DIN 2006 a ISSP 2008 vyjádřilo naprostou důvěru církvím pouze 5% dotazovaných. Výzkumy srovnávaly 25 zemí euroatlantického kulturního okruhu, Češi se ukázali být nejméně důvěřivým národem. Také Francie, Belgie, bývalé NDR. Také se ale ukázalo, že Česká republika vykazuje obecně větší nedůvěru ke všem sociálním institucím. *„Nedůvěru k institucím můžeme vnímat i jako jeden z projevů kulturního odcizení, podobně jako generalizovanou nedůvěru vůči ostatním členům společnosti lze chápat jako indikátor sociální izolace.*⁵⁷

---

⁵⁴ David Václavík, *Náboženství a moderní česká společnost*, Praha, 2010, s. 39

⁵⁵ Lužný, s. 138-139

⁵⁶ Lužný, s. 138-139

⁵⁷ Dana Hamplová, *Náboženství v české společnosti na prahu 3. tisíciletí*, Praha, 2013, s. 51

4 VÝZKUM

Také náš výzkum nemůže obecnou teorii sekularizace tak docela potvrdit. Dotazník, který zkoumal religiozitu lidí, v mnohém přisvědčil spíše tvrzení, že touha lidí po duchovním rozměru světa je mnohem větší, než by odpovídalo obecnému mínění.

Výzkumu se zúčastnilo 41 lidí, 17 mužů, 24 žen. Měli vyplnit anonymní dotazník týkající se jejich religiozity. Z těchto 41 lidí jich 10 uvedlo příslušnost k nějaké církvi, a 3 lidé nechali tuto odpověď nezodpovězenou. Nevěřící respondenti měli odpovědět na otázku, zdali někdy zapřemýšleli o existenci boha, z toho 23 jich odpovědělo kladně. 17 nevěřících respondentů také uvedlo, že se někdy obrátili v těžkých životních situacích s modlitbou (prosbou o vyřešení problému) na boha. Z celkového počtu 41 lidí jich 12 potvrdilo existenci nějakého osobního předmětu (amulet, talisman), na jehož magickou sílu věří.

Tázali jsme se také 10 věřících, zdali jejich rodiče jsou nebo byli také věřící, pouze ve čtyřech případech byl uveden jeden z rodičů jako nevěřící, nikdy oba. Z 28 lidí, kteří uvedli, že jsou nevěřící, jich 16 uvedlo, že se o náboženství někdy zajímali (rozprava s věřícím, četba Bible, Koránu), 4 lidé z těchto 28 by chtěli začít v Boha věřit. Všem byla položena otázka, zdali se domnívají, že „odnáboženštěná“ společnost může vést k zániku „veškerého duchovního života lidí,“ 12 jich odpovědělo, že ano.

Dále bylo respondentům nabídnuto 8 verzí teorií náboženství od různých sociologů, či filosofů. Měli vybrat jednu. Nejvíce se respondentům zamlouvala definice, že: „Náboženství je kolektivní neuroza, respektive funkce individuální psychiky, jež produkuje bohy, kteří mají za úkol těšit a uspokojovat dětinské touhy dospělého.“ S touto teorií se ztotožnilo 10 dotázaných. 8 lidí souhlasilo s verzí: „Náboženství je poznání, objasňuje člověka sobě samému, odpovídá na nejvyšší otázky, které vůbec mohou být vzneseny, a tak přináší tak člověku dokonalou jednotu se sebou samým a skutečné posvěcené mysli.“ S další teorií, že: „Náboženství je jednotný systém víry a praktik vztahujících se k posvátným věcem, tj. k věcem odtažitým a zakázaným; systém víry a praktik, které sjednocují všechny své přívržence v jediném morálním společenství nazývaném církev,“ souhlasilo 7 lidí.

Na otázku: „ Proč nevěříte v boha?“, odpovědělo nejvíce lidí, že jejich rodina byla nevěřící, další uvedli zklamání z boha, a někteří napsali, že bůh nemůže existovat, jinak by nemohl dopustit tu nespravedlivost, která na světě vládne. A jako důvod toho, že lidé přestávají žít duchovní život, uvedli respondenti, že na vině je patrně společnost, stres, honba za penězi, konzumerismus. Další důvod byl také rozvoj vědy, techniky a racionalizace myšlení.

5 NOVÁ NÁBOŽENSTVÍ

„Od počátku novověku se objevuje radikální forma popírání Boží existence. Nejdříve ve filosofických kruzích, později se však – řekněme od poloviny 19. století - stává masovým jevem, a tak je tomu dodnes.“⁵⁸ Ale přesto že někteří filosofové, sociologové pracovali s různými teoriemi, jak bude sekularizace postupovat, faktem zůstává, že náboženství je zde dosud.

V některých zemích není po sekularizaci ani zmínka, zejména v těch, kde vládne islám. Náboženství v nich nezemřelo, ba právě naopak, má snad ještě větší sílu než v celých dějinách. V jiných zemích je však sekularizace patrná, registrujeme ji ve všech oblastech spojených s řízením a fungováním státu. Ale to neznamená, že v těchto zemích je idea Boha mrtva. Totiž i tam, kde je sekularizace pokročilá, božský princip v lidech, dalo by se říci, jen vyčkává.

Náboženství se proměňuje celá staletí, ve středověku to byla reformace, která dala vzniknout novým odnožím katolictví. Náboženství postupem času dostává nový rozměr, předtím bylo nemožné nesouhlasit s jeho jedinou formou. Současné inovatorství náboženských oblastí je ale spíše zaměřeno na „jinou“ formu religiozity. *„Sekularizace vyvolává další dva procesy, totiž revival a náboženskou inovaci. Revival znamená odvrácení se od zesvětštění k mimosvětskému náboženství a náboženská inovace vznik nových náboženských tradic. Jde tedy jednak o různé více či méně fundamentalistické ‚návraty ke kořenům‘, nebo o vznik nových církví, hnutí a skupin. To vše se v nových vlnách stále opakuje.“⁵⁹*

Nová náboženská hnutí jsou velmi zajímavým sociálním ukazatelem. Zvolna vznikají, někde mohou vzkvétat, a některé z nich nemine nezvratný proces zániku. Někdy jsou tyto nové „božské skupiny“ terčem kritické pozornosti, v lidech mnohdy vyvolávají nedůvěru. Pokud nová náboženství mají základ v křesťanství, žijí si svůj život celkem nerušené. Ovšem ostřížím zrakem veřejnosti jsou sledována ta nová náboženství, jež jsou lidem neznámá a přicházejí dle nich „bůhví odkud“. Nová netradiční náboženství, která získávala velkou popularitu v euroamerické společnosti, se na počátku druhé poloviny

---

⁵⁸ Jan Jandouek, *Vzestup a pád moderního ateismu*, Praha, 2010, str. 7

⁵⁹ *Tamtéž*, s. 7

20. století stala klíčovým tématem sociologie náboženství.⁶⁰ „Pro někoho jsou nová náboženství ztělesněním všeho nebezpečného a deviantního v oblasti náboženských přesvědčení a praktik. Pro jiné jsou naopak fascinujícími ukázkami toho, jak člověk tvoří náboženské významy a přizpůsobuje svůj život tomu, aby mu jeho náboženská zkušenost dávala smysl.“⁶¹

V České republice k založení náboženské skupiny není nutné, aby byla registrována státem. Může mít formu nadace, občanského sdružení, obecně prospěšné společnosti nebo spolku. Pokud chce být registrována jako církev, musí splňovat podmínky, které stanovuje zákon 3/2002.⁶² „Tento zákon stanovuje podmínky pro získání právního postavení církve nebo náboženské společnosti ve svém pátém paragrafu.“⁶³ Náboženská skupina, která se chce registrovat, nesmí omezovat svobodu osob, nesmí na ně vyvíjet nátlak, psychický ani fyzický. Nesmí je činit na společnosti závislými, neboť to by mohlo vést k fyzickému, psychickému, nebo ekonomickému poškozování těchto osob. Nesmí odmítat lékařskou péči mladistvých, ani jim nesmí upírat nárok na vzdělání. Také zákon podmiňuje registraci sbírkou 300 podpisů dospělých lidí, kteří se ke skupině hlásí.⁶⁴

Od roku 2002 byla registrována Mezinárodní společnost pro vědomí Krišny - hnutí Haré Krišna, Česká hinduistická náboženství, Církev křesťanská společenství, a Obec křesťanů. Všechny tyto splnily požadavky, které jim stanoví zákon. Některým náboženstvím jsou státem přiznána práva, které zaručuje listina základních práv a svobod. Týká se to církví a náboženských společností, které byly registrovány státem před přijetím tohoto zákona. Jedná se o právo vykonávat duchovenskou činnost v ozbrojených silách a na místech kde se vykonává vazba, nebo trest odnětí svobody, ochranná výchova nebo léčba. Dále právo na finanční zabezpečení, právo uzavírat sňatky a zakládat školy.⁶⁵

---

⁶⁰ Zdeněk Nešpor, Dušan Lužný, *Sociologie náboženství*, Praha, 2007, s. 98

⁶¹ Douglas E. Cowan, David G. Bromley, *Sekty a nová náboženství*, Praha, 2013, s. 11

⁶² Zdeněk Vojtíšek, *Encyklopedie náboženských směrů v České republice*, Praha, 2004, s. 14

⁶³ Tamtéž, s. 14

⁶⁴ Tamtéž, s.14 -15

⁶⁵ Tamtéž, s. 14 -15

„Právní postavení církví a náboženských společností, jak je upravuje výše zmíněný zákon, odráží současné postavení náboženských skupin v ČR. Česká společnost, je na jedné straně velmi tolerantní ve věci náboženství a nedochází v ní k omezování náboženských práv a svobod.“⁶⁶ Neobvykle se projevující náboženské skupiny Češi ovšem vnímají velmi negativně. Možné zneužití finančních prostředků a moci, fanatismus přívrženců by mohl být tím důvodem určité nedůvěry.⁶⁷ Nemůžeme ovšem tvrdit, že to je pouze český fenomén. Metodistická církev, ve Spojených státech hlavní náboženské těleso, je ale v Řecku vládou označena jako destruktivní sekta.⁶⁸

Nová náboženství mohou takto být obviněna z vymývání mozků, ovládnutí mysli, nebo jiných nekalých záměrů. Částečně to může být způsobené médii a jejich nepsaným mottem, že neštěstí „prodává“. Pak se veřejnost promptně dovídá informace o masové sebevraždě členů Svatyně lidu v roce 1978 v Guayaně. Nebo o vraždách a sebevraždách členů Řádu Slunečního chrámu ve Švýcarsku a Kanadě v letech 1995 a 1997.⁶⁹ „Přestože velká většina nových náboženských hnutí nikdy hranici takového ‚dramatického vyústění‘ nepřekročila, je stále mnoho lidí v zajetí tohoto typu negativních referencí.“⁷⁰

Obrázek sekt jako škodlivého prvku ale mohou přinést i ostatní náboženství. Mnoho členů evangelikálního kontrakultovního hnutí tvrdí, že každá jiná náboženská skupina než jejich vlastní je z definice sekta. Tuto teologickou aroganci v sobě nese mnoho exkluzivistických skupin. Různá antikultovní hnutí prohlašují, že sekty pracují právě na základě „vymývání mozku, či ovládnutí mysli“. Jedna z největších antikultovních organizací Americká rodinná nadace, která se objevila v 70. letech 20. století, udává 15 základních charakteristik, které se údajně projeví u každé podezřelé skupiny.⁷¹ „Tyto ‚sektářské skupiny‘ mají prý kromě jiného ‚polarizovanou mentalitu dělící lidi na my a oni; používají ‚techniky měnící mysl‘, (jako např. meditaci, zpívání, mluvení jazyky, veřejné pokořování, a ohlupující rutinní práce); jsou ‚ zcela zaujaté vyděláváním peněz‘ a ‚sháněním nových členů‘; a od aktivních členů se ‚očekává, že

---

⁶⁶ Zdeněk Vojtíšek, *Encyklopedie náboženských směrů v České republice*, Praha, 2004, s. 13

⁶⁷ Tamtéž, s. 13

⁶⁸ Douglas E. Cowan, David G. Bromley, *Sekty a nová náboženství*, Praha, 2013, s. 11

⁶⁹ Tamtéž, s. 12

⁷⁰ Tamtéž s. 13

⁷¹ Tamtéž, s. 11

*budou věnovat nadměrné množství času své skupině a jejím aktivitám.*⁷² Badatelé ovšem nesouhlasí, zpochybňují to tvrzením, že není jasné, kolik z výčtů uvedených charakteristik musí mít náboženské sdružení, aby bylo možné jej označit za sektu. Není také vyjádřeno přesně, co se míní praktikami měnicími mysl a ani to nemusí znamenat, že tyto jsou škodlivé. Badatelé také namítají, že hodně nových náboženství jsou u konvenčních organizací přijímány jako legitimní a nezbytné. A nezřídka jsou sekty označeny tímto slovem v pejorativním slova smyslu jen proto, že lidé mají malé nebo zkrácené informace.⁷³

Sociologové a religionisté se na rozdíl od evangelikálního kontrakultovního hnutí snaží novým náboženstvím porozumět. Studují je v kulturních, sociálních a historických souvislostech.⁷⁴ Některé skupiny a jejich členové vůbec popírají, že jsou náboženstvím, jako například praktikující členové Transcendentální meditace. Scientologická církev se zase tvrdí, že má upřímně míněné náboženství, ale média a kontrakultovní kritikové jsou opačného názoru. Je vidět, že dosáhnout konsensu na tomto poli není a nebude jednoduché, pokud to vůbec bude možné.⁷⁵ „*Ať už definujeme nová náboženství a nová náboženská hnutí jakkoliv, zůstávají velmi důležitým, i když obtížně uchopitelným souborem sociálních jevů a organizací.*“⁷⁶

---

⁷² Douglas E. Cowan, David G. Bromley, *Sekty a nová náboženství*, Praha, 2013, s. 13

⁷³ Tamtéž, str. 14-15

⁷⁴ Tamtéž, s. 14-15.

⁷⁵ Tamtéž, s. 16

⁷⁶ Tamtéž, s. 16

5.1 Scientologická církev

Scientologickou církev založil v roce 1955 americký spisovatel vědeckofantastické literatury Lafayette Ronald Hubbard. „*Scientologická církev je jednou z organizací, založených na tzv. dianetice, kterou její praktikanti považují za ,technologie duchovního léčení‘, a na scientologii, kterou nazývají ,aplikovanou náboženskou filosofií.*“⁷⁷ Na základě Hubbardovy knihy Dianetika – moderní věda o duševním zdraví začala ve Spojených státech amerických vznikat tzv. dianetická centra, která zakládali samotní praktikanti dianetické metody.⁷⁸

„*Jádrem nauky je víra v duchovní bytosti nadpozemského původu (thétany), které sestoupily do hmoty a při průchodu mnoha minulými životy zapoměly na svůj božský původ.*“⁷⁹ Thétan je každý člověk, má božské schopnosti, zdraví a vysokou inteligenci, to vše je ale omezeno minulými životy. Vhodnými metodami se může těchto zábran zbavit, a nastoupit cestu k původnímu božství. V souvislosti se Scientologií padlo spousta kritik. Nejenže někteří bývalí členové promluvili o bezohledném zacházení uvnitř společenství, ale někteří vysoce postavení členové byli obviněni z páčání kriminální činnosti.⁸⁰

„*Podobně jako religionisté nejsou ani politikové jednotní v pohledu, zda je Scientologická církev skutečně náboženskou společností, pouhou svéráznou psychoterapií, nebo zástěrkou výnosných podnikatelských aktivit.*“⁸¹ Identifikaci „náboženských“ aspektů této společnosti totiž komplikuje fakt, že je kombinací soudobé formy technologických inovací, různých technik, a terapií péče o zdraví s metodami podnikání globální organizace.⁸²

---

⁷⁷ Zdeněk Vojtíšek, *Encyklopedie náboženských směrů v České republice*, Praha, 2004, s. 258

⁷⁸ Tamtéž, s.259

⁷⁹ Tamtéž, s. 259

⁸⁰ Tamtéž, s. 259

⁸¹ Tamtéž, s. 261

⁸² Douglas E. Cowan, David G. Bromley, *Sekty a nová náboženství*, s. 18

5. 2 Hnutí nového věku

Hnutím Nového věku je charakterizována vlna zájmu západních společností o ezoteriku. Největší vlny proběhly v renesanci, na přelomu 19. a 20. století, a další období zvýšeného zájmu je patrné od osmdesátých let 20. století. Současnost je obdobím, kdy je zájem opět o něco menší, nicméně pořád trvá. Zhruba v letech minulého století začalo docházet v masovém měřítku k setkání západní civilizace a náboženským bohatstvím ostatních civilizací. A právě v okamžicích, kdy se obzor společnosti náhle rozšířil, stoupá poptávka po syntéze duchovních podnětů. Ezoterika, zdá se, přináší lidem odpověď na jejich duchovní otázky.⁸³

Vlna nového věku znamená oživení všech dřívějších ezoterických tradic, jako byla magie a čarodějnictví, spiritismus, ezoterické léčitelství, nebo dokonce i satanismus. Syntézu těchto tradic pak umožňuje tolerantní tradice veškeré mystiky.⁸⁴ „*Bylo by však chybou vidět Nový věk jako pouhé oživení starých ezoterických tradic. Hnutí Nového věku přispělo do ezoterické tradice nejméně jedním novým svěbytným oborem, fenoménem psychoterapeutických metod s náboženskými přesahy.*“⁸⁵

Novou vlnu charakterizují další dvě věci, které v předešlých nebyly. Západní ezoterismus se v hnutí Nového věku poprvé v historii skutečně demokratizován a hlavně je očekáván zlom v evoluci lidstva i planety, a na to navazující víra v příchod kvalitativně jiného, podstatně lepšího období. Ezoterismus již není výsadou hermetických vědců, tajných spolků, nebo uzavřených bratrstev. Demokratizace jde ruku v ruce s již zmíněným zvýšeným povědomím o ostatních světových náboženstvích. „*Demokratizace ezoterismu posunula dále tendenci západní společnosti k privátnosti a individuálnosti náboženského života tím, že se náboženský zážitek stal záležitostí obchodu.*“⁸⁶

Hnutí nového věku je typické svým vztahem mezi poskytovatelem náboženské zkušenosti a jeho klientem. Není to veřejné náboženství, ani tajný spolek, ale jakési duchovní centrum, zprostředkovávající svým klientům, vyznavačům, placené služby. Podnikatelé nabízejí zprostředkování ezoterické zkušenosti v podobě léčitelství,

---

⁸³ Vojtíšek, s. 283

⁸⁴ Tamtéž, s. 283

⁸⁵ Tamtéž, s. 283

⁸⁶ Tamtéž, s. 284

vzdělávacích a duchovních center, bohatou nabídku ezoterických předmětů a knih. Vše je založeno na dobrovolnosti, klient přichází a zase odchází, jak a kdy se mu zachce. Hnutí nového věku je charakteristické svým „milenialismem“, kdy je očekáván nový, blažený věk ve smyslu duchovní obrody každého západního člověka.⁸⁷

---

⁸⁷ Vojtíšek, s. 284

5.3 Čínská náboženství

Čínský duchovní život je prodchnut snahou o dosažení harmonie a jejího udržení. Novým náboženstvím určitě není, ale zmiňujeme ho, neboť západním světem byl objeven teprve nedávno. Kořeny čínského náboženství, tak jak ho známe, sahají do 2. tisíciletí před naším letopočtem. Tehdy za dlouhé vlády dynastie Šang byla uctívána nejvyšší bytost Ti.⁸⁸

Tamější duchovní život představují tři náboženské nauky: konfucianismus, mahájánový buddhismus a taoismus. „Každá z nich vystupuje do popředí v jiné situaci: buddhismus Čisté země s uctíváním buddhy Amitáhby dává naději na spásu a posmrtnou existenci; konfucianismus určuje vztahy ve společnosti a stabilizuje ji důrazem na poslušnost vůči autoritám; taoistická koncepce zase poskytuje vodítko v každodenním životě, rozhodování, v nemoci i v jiných starostech.“⁸⁹ Západní svět objevil čínské náboženství prostřednictvím jezuitské mise v 17. století.

Ovšem až v polovině 20. století se začalo dostávat na Západ ve větší míře v souvislosti s emigrací z komunistických zemí. Čínské úsilí hledat harmonii je patrné v jejich úsilí o celostní zdraví. Na člověka je hleděno v návaznosti na celé jsoucno, jež se skládá dle taoismu z pěti elementů. Jsou to dřevo, kov, oheň, voda, a země. Těmto elementům odpovídají základní lidské orgány jako slezina, játra, plíce, srdce, ledviny. „Celým jsoucnem (a také člověkem) proniká životodárná síla čchi. Volné proudění čchi v těle znamená zdraví, a ovládnutí čchi má dokonce vést k získání mimořádných schopností i výkonnosti v bojových uměních. Energie čchi je tak ústředním pojmem čínské medicíny a vlastně taoismu vůbec.“⁹⁰

Západní svět oslovila ve velké míře hlavně akupunktura (akupresura, reflexní terapie), která zaznamenala prudký rozvoj ve druhé polovině minulého století. Praktikují ji nejen různí léčitelé, ale dostala svůj prostor i v medicíně a v mnoha státech dosáhla uznávaného postavení.⁹¹

---

⁸⁸ Vojtíšek, s. 393

⁸⁹ Tamtéž, s. 393

⁹⁰ Tamtéž, s. 394

⁹¹ Tamtéž, s. 394-395

5.4 Transcendentální meditace

Již název napovídá, že Transcendentální meditace se neřadí mezi klasicky vnímaná náboženství. Její přívrženci usilují o to, aby byla uznána jako vědecká metoda zlepšující zdraví a inteligenci. Kořeny TM vycházejí z rozsáhlých náboženských sbírek zvaných Vědy, základního náboženství indoevropských Árijů. Vznik Transcendentální meditace se pojí se jménem Maharáši Mahéš Jógi.⁹² Ten založil v roce 1958 Hnutí duchovní obnovy, předchůdce Transcendentální meditace, z které se volně šířila myšlenka TM. „*Transcendentální meditace, která je popisována i jako ‚věda tvořivé inteligence‘, využívá to, co nazývá ‚technologie vědomí‘, aby pomohla svým vyznavačům plně realizovat jejich duševní potenciál. Jedinci, kteří dosáhnou – ‚seberealizace‘ – jednoty vyznavačova Já s neměnným kořenem všeho bytí (brahman) – tvrdí, že prožívají realitu jasněji, projevují svou vlastní jedinečnou identitu autentičtěji a zapojují se do vztahů s ostatními otevřeněji, smysluplněji a mírumilovněji.*“⁹³

Transcendentální meditace získala v určitém období až dva miliony přívrženců. Jejich počet se po vrcholu pravděpodobně snížil. V České republice je pouze pár desítek vyznavačů. Západním světem je TM vystavena od počátku svého působení tvrdé kritice.⁹⁴ Členové Transcendentální meditace od počátku tvrdí, že její učení není náboženstvím, ale vědeckou metodou, přesto jsou noví členové zasvěcováni tradičním hinduistickým obřadem púdži.⁹⁵ Právě toto dvojí působení na poli náboženství a vědy je západnímu světu trnem v oku. Také je kritizována přílišná finanční nákladnost zasvěcování a dalších kurzů, a v neposlední řadě Maharašiho okázale luxusní život.⁹⁶

---

⁹² Vojtíšek, s. 320

⁹³ Douglas E. Cowan, David G. Bromley, *Sekty a nová náboženství*, s. 54

⁹⁴ Vojtíšek, s. 322

⁹⁵ Douglas E. Cowan, David G. Bromley, *Sekty a nová náboženství*, s. 55

⁹⁶ Vojtíšek, s. 323

6 ZÁVĚR

Sekularizace jako proces vytrácení se náboženského vlivu ze společnosti je patrná hlavně v Evropě. V práci jsme si představili koncept náboženské evoluce Roberta Bellaha. V jeho konceptu je popsán vývoj náboženství od nejjednodušších forem ke složitějším. Práce nás seznámila také s názory předních sociologů Maxe Webera, Émila Durkheima a Karla Marxe. Je v nich popsána mimo jiné i Weberova teorie, která poukazuje na souvislosti mezi protestantským náboženstvím a prvními kapitalistickými pokusy. Dostalo se zde prostoru i pro názor Thomase Ó Deye, ve kterém se se popsáno pět druhů lidské činnosti, které by mohly mít vliv na sekularizační proces.

Sekularizace dosáhla svého vrcholu hlavně ve 20. století patrně také v souvislosti s velkými dějinnými událostmi. I když je sekularizace popisována zejména jako evropský jev, není ale její míra v jednotlivých státech ve stejném stádiu. Práce nás seznámila také s výsledky výzkumu, který se zabýval religiozitou několika desítek respondentů. Součástí procesu sekularizace je také vznik nových náboženství. Představili jsme si několik z nich, a snažili jsme se zhodnotit jejich působení a zejména jejich vnímání společností.

Náboženství v mnohých mimoevropských zemích má vedoucí úlohu ve společnosti. Z pohledu evropského člověka je toto naprosto nemyslitelná věc. Ukázali jsme si, že dnešní Evropa je jiná, sekulární. Náboženství evropského člověka se stává čím dál víc pouze jeho osobní věcí. Dokázali jsme si však na mnohých případech, že sekulární stát neznamená bezbožný, ateistický.

Touha po víře je v lidech od nepaměti, pro většinu lidí není možné žít úplně bez ní. Mnozí lidé sice nevěří církvím jako institucím, v boha ale věří. Odmítají mít pouze nad sebou kohosi, kdo je bude poučovat o tom, jakou podobu má mít jejich víra. O církvi jako prostředníku k cestě k bohu lidé pochybují již dávno. Náboženskou reformací, která proběhla v 16. století, nastal proces odmítnutí nedotknutelnosti církevního majestátu.

Dnešní člověk nemá moc důvěry v náboženské instituce. Totiž ani dnešní, právní stát, mu nezaručuje, že instituce s razítkem je zárukou rozumu a spravedlnosti.

Moderní evropský člověk má proto dnes spíše soukromý osobní vztah k Bohu, odvrhl vše fanatické, dotírající, nutící se a také příkazující. Sám se pak může stát také svým způsobem fanatikem, a to pro změnu fanatikem ateistickým, který odvrhuje vše, co je spojeno s náboženstvím. Právě v dnešní době se nabízí jako příklad odpor části Evropanů vůči islámskému náboženství. Islám se ale prezentuje právě takovým způsobem, který je pro Evropana nepřijatelný. Jsou to právě prvky fundamentalismu a propojení náboženství s politikou, které mu vadí. Evropan pak dokáže být v tomto odmítání velmi kategorický. On si nechce nechat zasahovat do své náboženské svobody. Nechce žádné vykořisťovatelské instituce, má jich za ta staletí již zcela jistě dost. I masový odpor obyvatel České republiky vůči restituci církví je zajisté známkou toho, že náboženské instituce nejsou českým občanem příliš milovány.

Náboženství Evropana má proměněnou podobu, je oduševnělejší, diferenciované, osobní, ale stejně, možná více kouzelné, než tomu bylo dosud. Moderní evropský člověk je rád nábožensky svobodný, chce mít možnost boha přijmout, ale také beztréstně odmítnout. Součástí náboženského rozměru moderního člověka je také vznik nových náboženství. Potřeba odlišit svou religiozitu od klasických církví, to je směr, který je vlastní dnešnímu člověku. V této práci jsme nahlédli na mnohých místech, že náboženství je odrazem společnosti.

Religiozita člověka má vazbu na tom, v jaké zemi, respektive v jaké společnosti se člověk narodí. Státní zřízení, jeho společenské uspořádání, stupeň industrializace, míra globalizace a urbanizace může determinovat člověka v jeho náboženském vnímání. Mechanizace, která nutně nastává v dnešním pracovním procesu v Evropě, neustálé zrychlování pracovního tempa, snaha evropských států o co největší zatížitelnost člověka je také bezesporným důvodem k proměně evropské religiozity. Není pak divu, že již není čas a síla na myšlenky o otázce božského principu.

7 BIBLIOGRAFIE

CAMERON, Rondo E. *Stručné ekonomické dějiny světa: od doby kamenné do současnosti*. Vyd. 1. Praha: Victoria Publishing, 1996. ISBN 80-85865-21-1.

COWAN, Douglas E a David G BROMLEY. *Sekty a nová náboženství*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-3163-6.

DAVIE, Grace. *Výjimečný případ Evropa: podoby víry v dnešním světě*. Vyd. 1. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009. Sociologická řada. ISBN 978-80-7325-192-5.

DURKHEIM, Émile. *Elementární formy náboženského života: systém totemismu v Austrálii*. Vyd. 1. Praha: Oikoymenh, 2002. Oikúmené. ISBN 80-7298-056-4.

GIDDENS, Anthony. *Sociologie*. Vyd. 1. Praha: Argo, 1999. ISBN 80-7203-124-4.

HAMPLOVÁ, Dana. *Náboženství v české společnosti na prahu 3. tisíciletí*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2013. ISBN 978-80-246-2244-6.

JANDOUREK, Jan. *Vzestup a pád moderního ateismu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2981-7.

LUŽNÝ, Dušan. *Náboženství a moderní společnost: sociologické teorie modernizace a sekularizace*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1999. Religionistika. ISBN 80-210-2224-8.

MASARYK, Tomáš Garrigue. *Moderní člověk a náboženství*. Vyd. 2. Praha: Masarykův ústav AV ČR, 2000. ISBN 80-86142-08-6.

MCLEOD, Hugh. *Sekularizace v západní Evropě (1848-1914)*. Vyd.1. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2008. Dějiny a kultura. ISBN 978-80-7325-161-1.

NEŠPOR, Zdeněk, LUŽNÝ Dušan. *Sociologie náboženství*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-251-5.

PALS, Daniel L. *Osm teorií náboženství*. Vyd. 1. Praha: ExOriente, 2015. Religionistická knihovna. ISBN 978-80-905211-2-4.

TYDLITÁTOVÁ, Věra. *Dějiny přemýšlení o náboženství a víře*. Vyd.1. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2010. ISBN 978-80-7043-939-5.

VÁCLAVÍK, David. *Náboženství a moderní česká společnost*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2468-3.

VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Encyklopedie náboženských směrů a hnutí v České republice: náboženství, církve, sekty, duchovní společenství*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-798-1.

WEBER, Max. *Autorita, etika a společnost: pohled sociologa do dějin*. Vyd. 1. Praha: Mladá fronta, 1997. ISBN 80-204-0611-5.

INTERNETOVÉ ZDROJE

Businessinfo [online]. Vietnam, základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled, [cit. 2016-04-13]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/vietnam-zakladni-charakteristika-teritoria-17971.html>

Český statistický úřad [online]. Sčítání lidu, domů a bytů, [cit. 2016-03-02]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/scitani-lidu-domu-a-bytu>

Český statistický úřad [online]. Souhrnná data o české republice, [cit. 2016-04-13]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/souhrnna_data_o_ceske_republice

KŘEČKA, Ondřej. *Jména známá z fyziky a matematiky* [online]. Milujte se. 2010, Praha: Res Claritatis, 2. února 2010, roč. 4, č. 12, str. 37. ISSN 1802-4327. Dostupné z: <http://www.milujte.se/storage/dalsi/milujte-se-2010-12.pdf>

Pražský hrad [online]. O České republice, [cit. 2016-04-13]. Dostupné z: <https://www.hrad.cz/cs/ceska-republika/o-ceske-republice>

Ministerstvo zahraničních věcí [online]. Polsko [cit. 2016-04-13]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/polsko

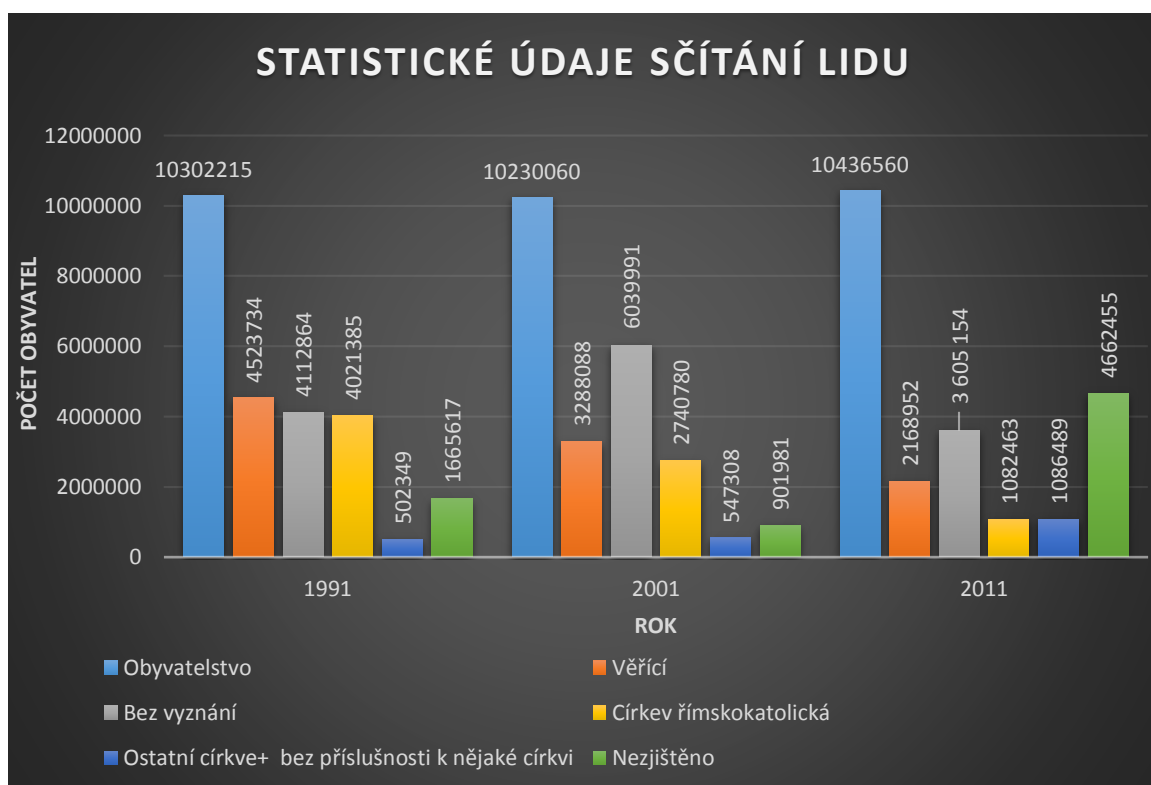
Ministerstvo zahraničních věcí [online]. Vietnam [cit. 2016-04-13]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/asie/vietnam/

8 RESUMÉ

Säkularisation als Prozess bestimmtes Schwundes vom Religionseinfluss in der Gesellschaft ist vor allem in Europa evident. Man erscheint ein Konzept der Religionsevolution von Robert Bellah in dieser Arbeit. In seinem Konzept wird die Religionsentwicklung von den einfachsten bis zu den verwickelteren Formen beschrieben. Diese Arbeit präsentiert auch Ansichten der bedeutenden Soziologen, wie z. B. Max Weber, Emil Durkheim und Karl Marx. Es wird hier unter anderem auch sog. Webers Theorie geschildert. Diese Theorie charakterisiert auch die Zusammenhänge zwischen evangelischer Religion und den ersten kapitalistischen Experimenten. Die Arbeit beschäftigt sich weiter auch mit der Ansicht von Thomas Ó Dey. Diese Ansicht definiert 5 Arten der Menschentätigkeit, die den Säkularisationsprozess beeinflussen könnten. Die Säkularisation erreichte ihren Höhepunkt vorwiegend im 20. Jahrhundert, wahrscheinlich auch im Zusammenhang mit grossen geschichtlichen Ereignissen. Obwohl die Säkularisation vor allem für europäische Erscheinung hält, ist ihr Mass in einzelnen Staaten unterschiedlich. Man findet auch Forschungsergebnisse auf das Thema Religiosität der Respondente in der Arbeit. Der Säkularisationsbestandteil bildet auch Entstehung der neuen Religions. Die Arbeit präsentiet einige neuen Religions, bemüht sich ihre Wirkung und Empfänglichkeit seitens der Gesellschaft einzuschätzen.

9 PŘÍLOHA

PŘÍLOHA č. 1 – sčítání lidí v letech 1991, 2001, 2011 (náboženské vyznání)

Zdroj: <https://www.czso.cz>